

UN TOPOR DE LUPTĂ PREFEUDAL DESCOPERIT LA SUCEAVA

DE

MUGUR ANDRONIC

Cu ocazia marilor lucrări de excavație din lunca râului Suceava, necesare construirii unei termocentrale (C.E.T. Suceava), executate la o depărtare de aproximativ 2 km sud-est de oraș, a fost descoperit în cursul anului 1983 un topor de fier, în stare de conservare relativ bună. Descoperitorul, muncitor pe acest șantier, l-a predat din proprie inițiativă Complexului Muzeal Botoșani. Datorită amabilității colegului Octavian L. Șovan de la această instituție, căruii îi mulțumim și cu acest prilej, piesa a fost cedată Muzeului Bucovinei din Suceava spre conservare, valorificare muzeistică și științifică.

Toporul, în starea actuală de păstrare lung de 163 mm, are gaura de înmănușare transversală și ceafa rotundă. După operațiile de laborator cântărește 185 g. Tăișul prezintă o curbare, deși din cauza subțiririi sale accentuate a suferit cel mai mult de pe urma procesului de oxidare. Din cauza aceluiași efecte ale zacerii îndelungate în pământ și a modului de manevrare din momentul descoperirii, nu putem cunoaște în ce măsură terminațiile marginale („aripioarele”) create în urma perforării corpului piesei, se profilau mai mult decât pare să indice starea lor actuală de conservare. Dacă ținem cont de cantitatea aproximativă de metal pierdută de topor față de masa sa inițială, ea trebuie să fi cântărit în jurul a 250 g.

Atât greutatea sa mică față de cea a topoarelor realizate inițial numai cu intenția de a fi folosite exclusiv ca unelte, cât și forma sa caracteristică, ne permit să încadrăm noua descoperire în seria topoarelor de luptă și nu în cea a uneltelor. Din aceleași considerente inclinăm să vedem într-una dintre bunele analogii existente pentru piesa de la Suceava (toporul de la Fedești, jud. Vaslui¹) tot o armă ofensivă și nu o unealtă propriu-zisă, așa cum fusese caracterizat la publicare.

O altă caracteristică a exemplarului aflat în discuție, este faptul că el nu prezintă față de multe alte arme similare de epocă acea îngroșare sau teșire pronunțată a cefeii, numită uneori „disc”. Mai mult decât atât, muchia sa este mult prelungită cu încă circa 4 cm, dând astfel naștere la un gen de „spin” cilindric a cărui parte terminală este rotunjită (vezi desenul). În sfârșit demn de reținut este și unghiul obtuz format de axul longitudinal al toporului, prin frângerea sa în dreptul găurii de înmănușare.

Analogii mai apropiate de forma acestei piese, pe teritoriul României, găsim la Fedești — jud. Vaslui (sec. V—VII)², la Lespezi — jud. Iași (datat larg în secolele VI—X)³, la Bârlălești — jud. Vaslui (secolele VI—XI)⁴, la Horga — jud. Vaslui (nedatat)⁵, la Sărățeni — jud. Vaslui (secolele VI—IX)⁶, la Deva (a doua jumătate a secolului al X-lea)⁷, la Ațel (secolul X)⁸, la Gâmbaș (secolul VIII)⁹ ș.a.

Toporul de la Suceava poate fi încadrat în *tipul II* după E.I. Emandi, care plasează cronologic acest tip acceptând propunerea lui B. Dostál (aceiași *tip II* și la autorul cehoslovac) în secolul al IX-lea. În cadrul tipologiei propuse de A. Ruttkay¹⁰, cel mai potrivit tip pentru piesa noastră ni se pare *tipul IV A*, care este reprezentat în Slovacia de topoare apărute cu precădere în vechi mormente maghiare. Tipul este legat de sus-numitul cercetător de frecvențele descoperiri de acest gen din partea europeană a fostei URSS, mai precis din zona de câmpie sudică, unde apare în mai multe

¹ Dan Gh. Teodor, *Teritoriul est-carpatic în veacurile V—XI e.n.*, Iași, 1978, p. 20 și fig. 30/3.

² *Ibidem.*

³ *RAJI*, I, 1984, p. 213 și fig. 9/6.

⁴ Ghenuță Coman, *Statornicie, continuitate. Repertoriul arheologic al județului Vaslui*, București, 1980, p. 130.

⁵ *Ibidem*, p. 131.

⁶ *Ibidem*, p. 190.

⁷ E. I. Emandi, *Cercetări privind uneltele de tăiat de pe teritoriul României, în perioada secolelor IX—XVII, în Studii de istoria civilizației*, II, Sibiu, 1981, p. 32.

⁸ *Ibidem.*

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ A. Ruttkay, *Waffen und Reiterausrüstung des 9. bis zur ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts in der Slowakei (II)*, *SlovArch*, XXIV, 1976, 2, p. 307.

variante provenind din mediul culturii Saltovo-Maiate, de unde ulterior ar fi fost vehiculat mult spre regiunile nordice ale Europei și probabil și în Polonia¹¹. A. Ruttkay datează larg *tipul IV A* în secolele X—XIII.

În contextul zonelor mai apropiate nouă, analogii demne de a fi menționate s-au descoperit în părțile vestice ale fostei URSS (Zemeiskoi — secolul XI, Vsagniki — secolele VIII—IX, Krasnodorskogo — secolul IX), în Bulgaria la Razgrad (secolele VIII—IX)¹², în Slovacia la Hurbanovo¹³ — secolele IX—X, Zbehy¹⁴ — secolele X—XI) și în Ungaria¹⁵. Adăugăm aici și cele câteva topoare destul de asemănătoare, care se păstrează în colecția muzeului din Altötting din Bavaria¹⁶, provenind din localitatea Töging (pe Inn), și fiind caracterizate a fi de tip vechi slav moravian.

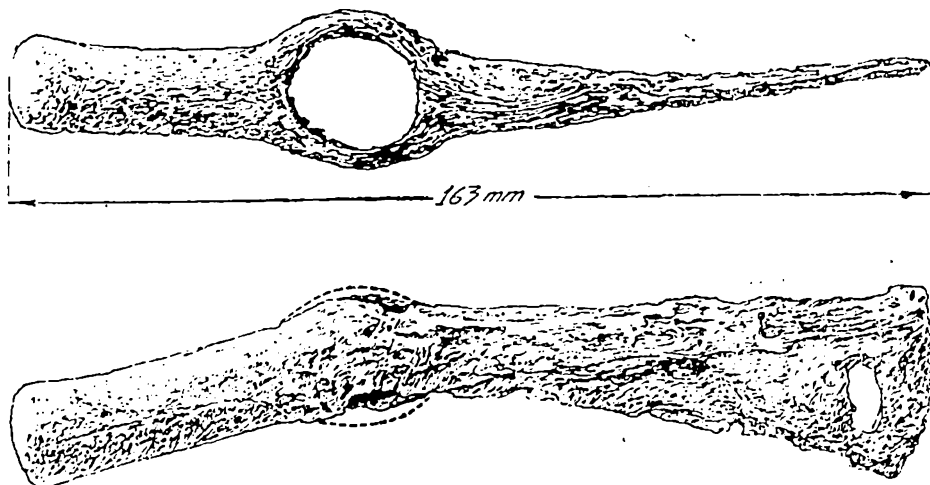

Fig. 1

În ceea ce privește piesa de la Suceava, pe baza celor evidențiate până acum, fără să avem alte elemente de datare arheologică în contextul descoperirii ei, considerăm că ea trebuie atribuită secolelor VIII—X. Ea își păstrează valoarea sa considerabilă tocmai datorită rarității pieselor de acest gen, înscriindu-se ca o descoperire care își va putea aduce o contribuție concretă la realizarea în timp a unor scheme tipologico-evolutive mai sigure și mai complete.

A PRE-FEUDAL FIGHTING AXE DISCOVERED AT SUCEAVA

SUMMARY

In 1983, in the waterside of the Suceava river, 2 kms. south-east from the town, an iron fighting axe was discovered by chance and it was dated 8th—10th centuries. The type of this piece can be registered among the discoveries of fighting axes which appear quite rarely on Romania's territory or in the Eastern and Central Europe.

¹¹ *Ibidem*, p. 310.

¹² E. I. Emandi, *op. cit.*, p. 32.

¹³ A. Točík, *Flachgreiberfelder aus dem IX. und X. Jahrhundert in der Südwestslowakei (I)*, *SlovArch.*, XIX, 1971, 1, p. 185, 261.

¹⁴ A. Ruttkay, *op. cit.*, (I), *SlovArch.*, XXIII, 1975, 1, p. 190, 194, 201, 204.

¹⁵ E. I. Emandi, *op. cit.*, p. 32. Cf. și prezentarea săpăturilor de la Toponár în *Mitteilungen des archäologischen Instituts der Ungarischen Akademie der Wissenschaften*, 3, 1972, p. 161—163.

¹⁶ R. A. Maier, *Eisenäxle von alteslawisch-grossmährischem Typ aus dem Inn bei Töging im Museum Altötting (Oberbayern)*, în *Germania*, 64, 1986, 1, p. 180—182.